

رابطه بین تیپ‌های شخصیت با سبک‌های حل مسئله در کارکنان دانشگاه
Personality type and problem solving styles among university employees

A. Ahangi: MA in psychology Shahid Beheshti Uni.

Email: ahangi_akram@yahoo.com

A. Abedin: PhD, Shahid Beheshti Uni.

J. Fathabadi: PhD, Shahid Beheshti Uni.

اکرم آهانگی: کارشناسی ارشد روان‌شناسی دانشگاه شهید بهشتی

دکتر علیرضا عابدین: استادیار دانشگاه شهید بهشتی

دکتر جلیل فتح آبادی: استادیار دانشگاه شهید بهشتی

Abstract

Aim: The present study was aimed to explore ant possible association between personality types and problem solving styles among Tehran University's employees. **Method:** 91 staff member of Tehran University was asked to fill in Myers Briggs Type Indicator (Briggs & Briggs, 1990), Kassidy & Long Problem Solving Style Questionnaire (1996), along with a researcher made demographic questionnaire. Pearson correlation coefficient, t-tests for independent groups, one way ANOVA's with Scheffe post hoc tests were used to analyze the data. **Results:** The extraverted sensation with thinking judgment was the most prevalent type of personality in the group. Further analyzes confirmed some association between the type of personality and problem solving styles. Extraversion, thinking and judgment preferences was positively correlated with constructive problem solving style, but was negatively correlated with unconstructive problem solving style. On the other hand, preferences of introversion, feeling, and perceptual was negatively correlated with constructive problem solving but was positively correlated with unconstructive problem solving. Other finding indicated that men showed less unconstructive problem solving styles than women. Those participants aged between 33-44 years, tended to use more unconstructive problem solving styles than those with 21-33 years-old. Married participants showed more sensing, thinking and judgment preferences and subsequently a more constructive problem solving style than singles. Furthermore, as the level of education rises, the unconstructive problem solving style was less used. **Conclusion:** People with extraverted, thinking and judgmental tended to use are more constructive problem solving style.

Key Word: personality type, problem solving styles, university employees.

چکیده

هدف پژوهش حاضر تعیین رابطه تیپ‌های شخصیت با سبک‌های حل مسئله در کارکنان دانشگاه تهران بود. **روش** پژوهش از نوع همبستگی و علی-مقایسه‌ای بود. ۹۱ نفر از کارکنان جهاد دانشگاهی تهران به فرم M تیپ‌نمای مایرز بریگز (بریگز و بریگز، ۱۹۹۰)، پرسشنامه سبک‌های حل مسئله کسیدی و لانگ (۱۹۹۶) و یک پرسشنامه جمعیت‌شناختی محقق‌ساخته پاسخ دادند. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از ضریب همبستگی پیرسون، آزمون t برای گروه‌های مستقل، تحلیل واریانس یک‌راهه به همراه آزمون تعقیبی شفه استفاده شد. **یافته‌ها** نشان داد که تیپ کلی نمونه حاضر برونگرای حسی با قضاوت تفکری است. رابطه بین ترجیحات برونگرایی، تفکری و قضاوتی با سبک‌های حل مسئله سازنده مثبت و با سبک‌های حل مسئله غیرسازنده منفی بود و رابطه بین ترجیحات درونگرایی، احساسی و ادراکی با سبک‌های حل مسئله سازنده منفی و با سبک‌های حل مسئله غیرسازنده مثبت بود. مردان نسبت به زنان کمتر از سبک حل مسئله غیرسازنده استفاده می‌کردند. افراد ۳۳-۴۴ ساله نسبت به افراد ۲۱-۳۳ ساله کمتر از سبک حل مسئله غیرسازنده استفاده می‌نمودند. افراد متأهل نسبت به افراد مجرد بیشتر از ترجیحات حسی، تفکری و قضاوتی و به تبع آن بیشتر از سبک حل مسئله سازنده استفاده می‌کردند. همچنین با افزایش سطح تحصیلات استفاده از سبک حل مسئله غیرسازنده کاهش می‌یافت. **نتیجه-گیری:** به طور کلی افراد هر چه برونگراتر، تفکری‌تر و قضاوتی‌تر باشند، احتمال بیشتری دارد که از سبک حل مسئله سازنده استفاده کنند.

کلیدواژه‌ها: تیپ شخصیت، سبک‌های حل مسئله، کارکنان دانشگاه.

مقدمه

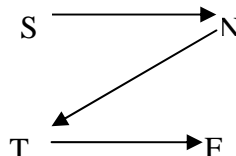
افراد در موقعیت‌های تنش‌زا از مهارت‌های حل مسئله متفاوتی استفاده می‌کنند و کارآمد یا ناکارآمد بودن این راهکارها نقش اساسی در بهزیستی جسمی و روان‌شناختی آن‌ها ایفا می‌کند. برای رویارویی موفقیت‌آمیز با رویدادهای زندگی، آگاهی از عوامل شخصیتی بسیار مؤثر است؛ زیرا عوامل شخصیتی با این مسئله که یک فرد چگونه دنیا را مشاهده می‌کند و چگونه به عوامل و موقعیت‌های استرس‌زا پاسخ می‌دهد، ارتباط نزدیکی دارد (کلینک^۱، ۱۳۸۷). برخی از افراد در مواجهه با مشکلات در خود فرو می‌روند، برخی به ابراز احساسات و هیجانات خود می‌پردازند و از دیگران کمک می‌طلبند و بالاخره بسته به نوع شخصیت، هر فرد در مقابل فشارهای روانی عکس‌العمل ویژه‌ای دارد. قابل درک است که بعضی از تیپ‌های شخصیتی انعطاف‌پذیرترند، در نتیجه در مواجهه با استرس‌های زندگی روزمره موفق‌تر عمل می‌کنند و افرادی که در رویارویی با رویدادهای زندگی بیشترین آشفتگی را دارند قادر نیستند عکس‌العمل‌های خود را طوری وفق دهند تا با خواست‌های یک موقعیت ویژه هماهنگ باشد. از این رو می‌توان از ویژگی‌های شخصیتی به عنوان پیش‌بینی‌کننده راهبردهای مقابله و حل مسئله افراد استفاده کرد (هرن و میشل^۲، ۲۰۰۳؛ به نقل از لطیفیان، ۱۳۸۴). امروزه بسیاری از کارشناسان بهداشت روان، محیط-های کاری را یکی از مراکز تأمین و ارتقای بهداشت روانی افراد تلقی می‌نمایند، زیرا محیط کار محلی است که افراد قسمت اعظم وقت و نیز انرژی خود را در آن صرف می‌نمایند. (سادوک^۳، ۲۰۰۳).

نظریه تیپ‌های شخصیتی یا ریخت‌شناسی یونگ^۴، یکی از جامع‌ترین نظریه‌هایی است که در تبیین شخصیت افراد به کار رفته است. بر اساس نظریه یونگ، وقتی ذهن فعال است یا اطلاعات را دریافت و درک^۵ می‌کند یا آن‌ها را سازماندهی و در موردشان نتیجه‌گیری و داوری^۶ می‌کند. بنابراین برای دریافت اطلاعات دو راه متفاوت وجود دارد که یونگ آن‌ها را حسی^۷ و شهودی^۸ نامید و شیوه‌های متفاوت داوری را فکری و احساسی^۹ نامگذاری کرد.

1. Kleinke
2. Haren, & Mitchell
3. Sadock
4. Jung
5. perception
6. judgment
7. sensing
8. intuition
9. thinking & feeling

همه افراد در دنیای درونی و بیرونی خود از این چهار پدیده ضروری بهره می‌برند. یونگ دنیای بیرونی، مردم، اشیاء و تجربه را برونگرایی^۱ و دنیای درونی، افکار و بازتاب‌های داخلی را درونگرایی^۲ نامید (مایرز^۳، ۲۰۰۰). تیپ‌نمای مایرز بریگز^۴ که بر مبنای نظریه تیپ‌های روان-شناختی یونگ ساخته شده است، بر اساس تفاوت افراد در ادراک و تصمیم‌گیری، شانزده تیپ شخصیتی ارائه می‌دهد. فرایند حل مسئله افراد از ترجیحات ادراکی و قضاوتی آن‌ها تشکیل می‌شود. به عبارتی با توجه به تیپ شخصیتی افراد یکی از دو کارکرد ادراکی (حس کردن یا شهود) و همین‌طور یکی از دو کارکرد قضاوتی (تفکر یا احساس) اهمیت می‌یابد که در فرایند حل مسئله و تصمیم‌گیری، افراد از آن‌ها استفاده می‌کنند. حس کردن مربوط به جمع‌آوری واقعیات است. در حالی که شهود به احتمالات می‌پردازد. تفکر، شواهد موافق و مخالف را سبک و سنگین می‌کند و در نهایت احساس برخورد با احساسات افراد دیگر را در نظر می‌گیرد. (جسپ^۵، ۲۰۰۲).

مدل حل مسئله زیگزاگ، به توالی استفاده از چهار فرایند حس کردن (S)، شهود (N)، تفکر (T) و احساس (F) در حل مشکل اطلاق می‌شود. هنگامی که دو نوع ادراک (حس و شهود) در دو سر خط اول بیابند و دو نوع قضاوت (تفکر و احساس) در دو سر خط دوم بیابند، هر چهار فرایند که با فلش به هم متصل شود. توالی حل مسئله شبیه Z یا زیگزاگ به نظر می‌رسد (رینهلد^۶، ۲۰۰۸).

نمودار ۱. زیگزاگ حل مسئله (رینهلد، ۲۰۰۸)

از دیدگاه شناختی نیز حل مسئله فرایندی شناختی-رفتاری و مبتکرانه است که فرد به کمک آن راهبردهای مؤثر و سازگارانه برای مشکلات روزمره را شناسایی یا ابداع می‌کند. این مؤلفه دارای چهار فعالیت است که برخی از مؤلفان، آن‌ها را مراحل حل مسئله گفته‌اند و عبارتند از: تعریف و ضابطه‌مندی مسئله، ایجاد راه‌حل‌های جانشین، تصمیم‌گیری، انجام و تصریح

1. extraversion
2. introversion
3. Myers
4. Myers Briggs Type Indicator (MBTI)
5. Jessup
6. Reinhold

رابطه بین تیپ شخصیتی و سبک‌های حل مسئله...

راه حل. هر کدام از این فعالیت‌های هدفمند و ماهرانه در کشف و ابداع یک پاسخ مقابله‌ای سازگاران در برابر موقعیت مسئله آفرین ویژه سهم عمده‌ای دارند. نزو^۱ (۱۹۸۷)، به نقل از کسیدی و لانگ^۲، (۱۹۹۶) شش سبک حل مسئله خلاقانه^۳، اعتماد^۴، گرایش^۵، درماندگی^۶، مهارگری^۷ و اجتناب^۸ را معرفی کرده است. سه سبک نخست شیوه‌های حل مسئله سازنده و سه سبک بعدی شیوه‌های حل مسئله غیرسازنده خوانده می‌شوند.

همان‌طور که توضیح داده شد هر تیپ شخصیتی تمایل و روش مؤثر خودش را در استفاده از زیگزاگ حل مسئله دارد. از طرف دیگر، حل مسئله از دیدگاه شناختی به دو گروه حل مسئله سازنده و غیرسازنده تقسیم می‌شود، که ضرورت بررسی رابطه بین انواع حل مسئله و انواع تیپ‌های شخصیتی آشکار می‌گردد. پژوهش‌های زیادی در مورد تیپ‌های شخصیتی با استفاده از تیپ نمای مایرز بریگز انجام شده است.

این شاخص در مواردی هم‌چون پرورش عزت نفس، مشاوره خانوادگی، مشاوره دانشگاهی، توسعه سازمانی، ترقی در مسیر زندگی و بازبینی آن، حل مشکل، آموزش رهبری و مدیریت، پیشرفت تحصیلی، تعلیم و تربیت و غیره به کار می‌رود. پژوهشگران سعی دارند رابطه بین ویژگی‌های شخصیتی و راه کارهای حل مسئله را مطالعه کنند.

نظریه تیپ‌های شخصیتی یونگ و تیپ نمای مایرز بریگز، اساسی برای این امر فراهم کرد. از این دیدگاه حل مسئله خوب به عنوان استفاده متوالی از چهار فرایند حس، شهود، تفکر و احساس در نظر گرفته می‌شود (مایرز، ۲۰۰۰). ترجیح برونگرایی- درونگرایی با اعتماد^۹ در حل مسئله رابطه معناداری دارد؛ بدین صورت که افراد برون‌گرا اعتماد بیشتری به حل مسئله خود دارند (برت^{۱۰}، ۲۰۰۵). تیپ درونگرایی حسی با قضاوت تفکری افرادی دقیق، منظم، با برنامه و سختکوش هستند و به جزئیات نیز توجه نشان می‌دهند. این افراد ممکن است رضایت شغلی پایینی را گزارش نمایند اما در کل از شغل خود راضی هستند (هیرش^{۱۱}، ۲۰۰۲). جوانان در نیمه اول زندگی میزان زیادی از انرژی خود را به کارکردهای مسلط و کمکی اختصاص می‌دهند

-
1. Nezu
  2. Cassidy & Long
  3. creative problem solving style
  4. confidence
  5. approach style
  6. helplessness
  7. control
  8. avoidance
  9. confidence
  10. Burt
  11. Hirsh

ولی افراد بزرگسال در نیمه دوم زندگی برای تکمیل شخصیت به سمت کارکردهای سوم^۱ و چهارم یا پست^۲ که قبلاً خیلی برای آنها ارضاکنده نبود انگیزه پیدا می‌کنند. کارکرد سوم کارکردی است که در تیپ شخصیتی یک فرد در درجه سوم اهمیت قرار دارد؛ مثلاً در تیپ برون‌گرای حسی با قضاوت تفکری، و حسی و تفکری در درجه اول و دوم اهمیت قرار دارند و کارکرد مسلط و کمکی نامیده می‌شوند، بنابراین کارکردهای مکمل این کارکردها یعنی شهود و احساس، کارکرد سوم و چهارم (پست) نامیده می‌شوند.

تفاوت تیپ‌های مختلف در رتبه و هوش نیز بررسی شده است. سه ترجیحی که موفقیت بیشتری در رتبه و هوش به دست آوردند: درون‌گرایی، شهود و قضاوت هستند (مایرز، ۲۰۰۰). در مورد تفاوت در سبک حل مسئله نتایج به این صورت است که، مردان نسبت به زنان بیشتر از سبک حل مسئله سازنده استفاده می‌کنند. نمره مردان نسبت به زنان در تکالیف پیچیده‌ای مثل حل مسئله بالاتر است (گاردانیو^۳، ۲۰۰۱). مردان نسبت به زنان عملکرد بهتری را در توانایی کنترل حل مسئله شخصی و اعتماد در حل مسئله نشان داده‌اند (لارگو^۴، ۲۰۰۴).

با توجه به خصوصیات شخصیتی هر یک از تیپ‌ها می‌توان انتظار داشت، که هر یک از آنها به نوع ویژه‌ای از سبک حل مسئله گرایش بیشتری داشته باشند. پژوهش‌های چندانی در زمینه رابطه تیپ شخصیتی و حل مسئله، خصوصاً در ایران انجام نشده است، بنابراین در این پژوهش برای پاسخگویی به سؤالات زیر رابطه بین تیپ‌های شخصیتی و سبک‌های حل مسئله در کارکنان جهاد دانشگاهی دانشگاه تهران بررسی شد تا به سؤالات زیر پاسخ دهد:

آیا تیپ شخصیتی با سبک حل مسئله افراد رابطه دارد؟

آیا سبک‌های حل مسئله افراد با تیپ شخصیتی حسی- فکری و فاقد آن متفاوت است؟

آیا تیپ‌های شخصیتی و سبک‌های حل مسئله در سنین مختلف با هم تفاوت دارند؟

آیا تیپ‌های شخصیتی و سبک‌های حل مسئله در زنان و مردان متفاوت است؟

آیا تیپ‌های شخصیتی و سبک‌های حل مسئله در افراد مجرد و متأهل متفاوت است؟

آیا تیپ‌های شخصیتی و سبک‌های حل مسئله در افراد با سطح تحصیلات مختلف متفاوت است؟

1. tertiary
2. inferior
3. Gardunio
4. Largo

روش

پژوهش حاضر از نوع همبستگی و علی-مقایسه‌ای است. جامعه مورد بررسی کلیه کارکنان جهاد دانشگاهی دانشگاه تهران در سال ۱۳۸۸ بودند که تعداد آن‌ها ۳۰۵ نفر بود. با توجه به حجم جامعه و تعداد متغیرهای مورد بررسی، برای نمونه‌گیری از روش تمام شماری یا سرشماری که تمام حجم جامعه را در بر می‌گیرد، استفاده شد. پس از حذف پرسشنامه‌های ناقص و تکمیل نشده تعداد ۲۵۰ پرسشنامه جمع‌آوری شد که پس از استخراج نتایج نهایی و کنار گذاشتن پرسشنامه‌هایی که با بی‌دقتی تکمیل شده بودند، در نهایت ۱۹۱ پرسشنامه مورد بررسی و تحلیل قرار گرفت.

ابزار پژوهش

۱. پرسشنامه تیپ‌نمای مایرز-بریگز^۱: این پرسشنامه شامل چهار مقیاس دو قطبی است که به هر قطب یک ترجیح شخصیتی گفته می‌شود. مقیاس‌های تفکری-احساسی و حسی-شهودی کارکردهای روانی و مقیاس‌های برونگرایی-درونگرایی و قضاوت-ادراک نگرش‌های روانی را مورد ارزیابی قرار می‌دهند (گوردون، ۲۰۰۰). تیپ‌نمای مایرز بریگز دارای فرم‌های متفاوتی است که هر یک کاربردهای متفاوتی دارد. در این پژوهش از فرم M که ۹۳ سوال دارد و جدیدترین فرم آن است، استفاده شد. این فرم قبلاً در ایران مورد استفاده قرار نگرفته است؛ بنابراین ابتدا توسط عابدین و فاتحی (۱۳۸۸) ترجمه و سپس ترجمه مجدد^۲ (فارسی به انگلیسی) و از نظر محتوایی مطالعه شد. در نهایت سؤالاتی که از نظر خوانندگان مفهوم نبود تغییر یافت. برای تعیین اعتبار^۳ پرسشنامه ابتدا پرسشنامه درمورد ۳۰ نفر از اعضای گروه نمونه اجرا شد که ضریب اعتبار آن به روش همسانی درونی ۸۳٪ بود. ضرایب اعتبار ترجیحات شخصیتی پرسشنامه تیپ‌نمای مایرز بریگز در پژوهش حاضر نیز برای برونگرایی-درونگرایی ۷۷٪، حسی-شهودی ۷۱٪، تفکری-احساسی ۸۴٪ و قضاوت-ادراک ۸۰٪ بود. بنابراین اعتبار پرسشنامه مورد تأیید است. فرم G که قبلاً در ایران هنجاریابی شده است دارای ۱۲۸ سوال است ولی فرم M به این دلیل که سؤالات کمتری دارد (۹۳ سوال) و همچنین جدیدتر است در این پژوهش مورد استفاده قرار گرفت. تینزلی (۲۰۰۲)، ضریب پایایی^۴ حاصل از دو نیمه کردن مقیاس‌های تیپ‌نمای مایرز بریگز فرم G را در یک نمونه ۵۹۷۱ نفری را حداقل ۸۰٪، ضریب آلفای کرونباخ یک نمونه ۹۲۱۶ نفری را با فواصلی

-
1. Myers Briggs Type Indicator (MBTI)
  2. back translation
  3. validity
  4. reliability

از یک هفته تا چهار سال با میانگین ۷۰٪ و ضریب پایایی آزمون- بازآزمون یک نمونه ۲۴ نفری را با فواصلی از یک هفته تا چهار سال با میانگین ۷۰٪ گزارش نموده است. راثمن^۱ (۲۰۰۴)، نیز ضریب همسانی درونی^۲ مقیاس‌های تیپ‌نمای مایرز بریگز را بین ۸۴٪ تا ۸۶٪ و پایایی آزمون- بازآزمون آن را ۶۳٪ تا ۹۳٪ گزارش نموده‌اند. درصد توافق کلی بین فرم G و فرم M پرسشنامه تیپ‌نمای مایرز بریگز در طبقه‌بندی تیپ‌ها ۶۰٪ و درصد توافق بین ترجیحات درونگرایی- برونگرایی ۹۰٪، بین ترجیحات حسی- شهودی ۷۹٪، بین ترجیحات تفکری- احساسی و قضاوتی- تفکری ۸۷٪ گزارش شده است. ضرایب اعتبار درونی فرم M در مقایسه با فرم قبلی بهبود نشان می‌دهد، در یک نمونه ۳۰۳۶ نفری ضرایب اعتبار درونی برای ترجیح درونگرایی- برونگرایی ۹۰٪، ترجیح حسی- شهودی ۹۲٪، ترجیح تفکری- احساسی ۹۱٪ و ترجیح قضاوت- ادراک ۹۲٪ به دست آمد. ضرایب آلفا در یک نمونه ۲۸۹۵ نفری نیز برای تمام ترجیحات بالاتر از ۹۰٪ است. اعتبار آزمون- بازآزمون فرم M نیز بعد از چهار هفته در یک نمونه ۱۱۶ نفری بین ۸۳٪ تا ۹۴٪، در یک نمونه ۲۵۸ نفری بین ۸۷٪ تا ۹۳٪ و در یک نمونه ۵۰ نفری بالاتر از ۹۰٪ گزارش شده است. اعتبار آزمون- بازآزمون فرم M نسبت به فرم قبلی بالاتر است. به طور کلی بهبود قابل ملاحظه‌ای در اعتبار فرم M نسبت به فرم G حداقل در نمونه‌های مطالعه شده تاکنون مشاهده می‌شود. (مایرز، مک‌کالی، کوینک و هامر^۳، ۲۰۰۳).

۲. پرسشنامه سبک‌های حل مسئله کسیدی و لانگ^۴: این مقیاس توسط کسیدی و لانگ

(۱۹۹۶) طی دو مرحله ساخته شده و دارای ۲۴ سؤال است که شش عامل را می‌سنجد. این عوامل عبارتند از درماندگی یا بی‌یاوری، کنترل یا مهارگری حل مسئله، سبک خلاقیت، اعتماد به نفس در حل مسئله، سبک اجتناب یا روی‌آوردی. زیرمقیاس‌های درماندگی، مهارگری و اجتناب از عوامل غیرسازنده حل مسئله و بقیه زیرمقیاس‌ها از عوامل سازنده حل مسئله هستند (محمدی و صاحبی، ۱۳۸۰). ضرایب آلفای کرونباخ برای زیر مقیاس‌های شیوه حل مسئله در دو مطالعه کسیدی و لانگ به این شرح است: آلفا در مطالعه اول: بی‌یاوری (۰/۶۶)، کنترل حل مسئله (۰/۶۶)، شیوه خلاقیت (۰/۵۷)، اعتماد به نفس در حل مسئله (۰/۷۱)، شیوه اجتناب (۰/۵۲) و شیوه روی‌آورد (۰/۶۵). آلفا در مطالعه دوم: بی‌یاوری (۰/۸۶)، کنترل حل مسئله (۰/۶۰)، شیوه خلاقیت (۰/۶۶)، اعتماد به نفس در حل مسئله (۰/۶۶)، شیوه اجتناب (۰/۵۱) و شیوه روی‌آورد (۰/۵۳). ضرایب پایایی این آزمون بر طبق این دو مطالعه برای تمام زیرمقیاس‌ها

1. Rothman
2. internal homogeneity
3. Mc Caulley, Quenk & Hammer
4. Cassidy & Long Problem Solving Style Questionnaire

رابطه بین تیپ شخصیتی و سبک‌های حل مسئله...

بالاتر از ۵۰٪ است. در پژوهش محمدی نیز ضرایب آلفا بالای ۵۰ بودند (به جز سبک روی آورد)، بنابراین مقیاس از پایایی لازم برخوردار است.

روایی این مقیاس بیشتر متکی به روایی محتوا و روش ساخت و تهیه آن است. با آنکه در دستورالعمل مقیاس شیوه حل مسئله، بحث روشن و واضحی از ضریب روایی آن به میان نیامده است، اما در برخی سوال‌های آن، برخی شواهد مانند افرادی که از آن استفاده کرده‌اند و در این زمینه تخصص لازم را دارند (محمدی و صاحبی، ۱۳۸۰)، نشان‌دهنده ارتباط مقیاس با خصیصه مورد بررسی است.

۳. پرسشنامه جمعیت‌شناختی. این پرسشنامه محقق ساخته است و برای کسب اطلاعاتی هم-چون سن، جنس، وضعیت تأهل و غیره از آن استفاده شد.

یافته‌ها

برای تجزیه و تحلیل داده‌های آماری این پژوهش، از ضریب همبستگی پیرسون، آزمون t برای گروه‌های مستقل، تحلیل واریانس یک‌راهه به همراه آزمون تعقیبی شفه استفاده شد.

جدول ۱. توزیع فراوانی تیپ شخصیتی

درصد	فراوانی	تیپ شخصیتی
۲۱/۵	۴۱	(برونگرای حسی با قضاوت تفکری)
۱۵	۳۰	(درونگرای حسی با قضاوت تفکری)
۱۳/۱	۲۵	(برونگرای شهودی با قضاوت تفکری)
۵/۲	۱۰	(درونگرای شهودی با قضاوت تفکری)
۱۲/۶	۲۴	(برونگرای حسی با قضاوت احساسی)
۶/۸	۱۳	(برونگرای شهودی با قضاوت احساسی)
۴/۲	۸	(برونگرای حسی با قضاوت تفکری)
۳/۷	۷	(درونگرای حسی با قضاوت احساسی)
۳/۱	۶	(درونگرای شهودی با قضاوت احساسی)
۲/۶	۵	(درونگرای شهودی با قضاوت احساسی)
۲/۶	۵	(برونگرای شهودی با قضاوت احساسی)
۲/۶	۵	(برونگرای حسی با قضاوت احساسی)
۱/۲	۴	(درونگرای حسی با قضاوت تفکری)
۱/۶	۳	(درونگرای شهودی با قضاوت تفکری)
۱/۶	۳	(برونگرای شهودی با قضاوت تفکری)
۱	۲	(درونگرای حسی با قضاوت احساسی)

همان‌طور که در جدول ۱ مشاهده می‌شود، بیشترین فراوانی تیپ شخصیتی مربوط به تیپ برون‌گرایی حسی با قضاوت تفکری و کمترین فراوانی مربوط به تیپ درون‌گرایی حسی با قضاوت احساسی است.

سؤال اول: آیا تیپ شخصیتی با سبک‌های حل مسئله رابطه دارد؟

جدول ۲. ضرایب همبستگی بین ترجیحات شخصیتی و سبک‌های حل مسئله

متغیرها	غیرسازنده	سازنده	روی آورد	اجتناب	اعتماد	خلاقیت	مهارگری	درماندگی
(برون‌گرایی)	-۰/۰۳۵	*۰/۱۴۹	۰/۱۴۰	۰/۰۶۲	۰/۱۱۶	۰/۰۷۹	-۰/۱۲۴	-۰/۰۳۷
(حسی)	-۰/۰۰۹	-۰/۰۳۷	-۰/۰۴۵	۰/۰۷۵	۰/۰۴۶	-۰/۰۶۳	-۰/۰۴۴	-۰/۰۸۹
(تفکری)	**۰/۳۳۹	۰/۰۳۸	-۰/۰۵۳	**۰/۳۶۵	-۰/۰۶۷	۰/۱۳۴	*-۰/۱۴۲	**۰/۲۵۴
(قضاوتی)	**۰/۱۹۴	۰/۰۹۲	-۰/۰۷۳	**۰/۲۱۲	-۰/۰۶۰	**۰/۲۲۶	-۰/۱۴۱	-۰/۰۶۲

**P</math>۰/۱

*P</math>۰/۵

رابطه ترجیح درون‌گرایی با سبک حل مسئله سازنده منفی و معنادار (۰/۱۴۹-) است، بنابراین رابطه ترجیح برون‌گرایی با سبک حل مسئله سازنده مثبت و معنادار (۰/۱۴۹) می‌باشد. رابطه ترجیح تفکر با سبک درماندگی (۰/۲۵۴-)، با سبک مهارگری (۰/۱۴۲-)، با سبک اجتناب (۰/۳۶۵-) و همچنین با سبک غیرسازنده رابطه منفی و معنادار (۰/۳۳۹-) است. ترجیح احساسی هم درست برعکس تفکر است. رابطه ترجیح احساسی با سبک درماندگی (۰/۲۵۴)، با مهارگری (۰/۱۴۲)، با سبک اجتناب (۰/۳۶۵) و همچنین با سبک غیرسازنده مثبت و معنادار (۰/۳۳۹) است.

رابطه ترجیح قضاوت با متغیرهای سبک‌های حل مسئله به این صورت است که با سبک خلاقیت رابطه مثبت و معنادار (۰/۲۲۶)، اما با سبک اجتناب (۰/۲۱۲-) و همچنین با سبک غیرسازنده رابطه منفی و معنادار (۰/۱۹۴-) دارد. به تبع آن ترجیح ادراک با سبک خلاقیت رابطه منفی و معنادار (۰/۲۲۶-) اما با سبک اجتناب (۰/۲۱۲) و همچنین با سبک غیرسازنده رابطه مثبت و معنادار (۰/۱۹۴) دارد. با توجه به نتایج به دست آمده از جدول ماتریس همبستگی، می‌توان گفت که ترجیحات شخصیتی با سبک‌های حل مسئله رابطه دارد.

سؤال دوم: آیا سبک‌های حل مسئله افراد با تیپ حسی تفکری و فاقد آن متفاوت است؟

برای مقایسه بررسی این سؤال از آزمون t برای گروه‌های مستقل استفاده و نتایج آن در جدول ۳ ارائه شد.

رابطه بین تیپ شخصیتی و سبک‌های حل مسئله...

جدول ۳. مقایسه سبک‌های حل مسئله در گروه حسی تفکری و فاقد حسی تفکری

مؤلفه‌ها	گروه‌ها	تعداد	میانگین	تفاوت میانگین	t	درجه آزادی	سطح معناداری
درماندگی	۰/۷۴۴۲	۸۶	۰/۷۴۴۲	-۰/۵۶۰۵۸	-۲/۸۳	۱۸۹	**۰/۰۰۵
	۱/۳۰۴۸	۱۰۵	۱/۳۰۴۸				
مهارگری	۰/۷۴۴۲	۸۶	۱/۸۹۵۳	-۰/۴۲۸۴۶	-۱/۵۹	۱۸۹	۰/۱۱۳
	۱/۳۰۴۸	۱۰۵	۲/۳۲۳۸				
خلاقیت	۰/۷۴۴۲	۸۶	۶/۶۲۷۹	۰/۲۹۴۵۷	۰/۹۴۷	۱۸۹	۰/۳۴۵
	۱/۳۰۴۸	۱۰۵	۶/۳۳۳۳				
اعتماد	۰/۷۴۴۲	۸۶	۴/۰	-۰/۳۸۰۹۵	-۱/۹۱۲	۱۸۹	۰/۰۵۷
	۱/۳۰۴۸	۱۰۵	۴/۳۸۱				
اجتناب	۰/۷۴۴۲	۸۶	۳/۶۵۱۲	-۰/۴۶۳۱۲	-۱/۴۴۸	۱۸۹	۰/۱۴۹
	۱/۳۰۴۸	۱۰۵	۴/۱۱۴۳				
روی‌آورد	۰/۷۴۴۲	۸۶	۶/۸۳۷۲	-۰/۰۳۸۹۸	-۰/۲۱۴	۱۸۹	۰/۸۳۰
	۱/۳۰۴۸	۱۰۵	۶/۸۷۶۲				
سازنده	۰/۷۴۴۲	۸۶	۱۷/۴۶۵۱	۰/۱۲۵۳۶	-۰/۲۵۴	۱۸۹	۰/۸۰
	۱/۳۰۴۸	۱۰۵	۱۷/۵۹۰۵				
غیرسازنده	۰/۷۴۴۲	۸۶	۶/۲۹۰۷	-۱/۴۵۲۱۶	-۲/۴۱۰	۱۸۹	**۰/۰۱۷
	۱/۳۰۴۸	۱۰۵	۷/۷۴۲۹				

*P</math>۱

**P</math>۰/۵

با توجه به جدول ۳ مؤلفه درماندگی با مقدار t به دست آمده (۲/۸۳-) در سطح ۱٪ است. بنابراین گروه حسی- تفکری از گروه فاقد آن کمتر از سبک درماندگی استفاده می‌کند. هم- چنین سبک غیرسازنده نیز با توجه به این که (t=۲/۴۱۰) در سطح ۵٪ معنادار است، می‌توان نتیجه گرفت که افراد حسی- تفکری از گروه فاقد آن کمتر از سبک حل مسئله غیرسازنده استفاده می‌کنند. بنابراین رابطه ترجیحات حسی- تفکری و سبک‌های حل مسئله معنادار است.

سؤال سوم: آیا تیپ‌های شخصیتی و سبک‌های حل مسئله در سنین مختلف با هم تفاوت دارند؟ به منظور بررسی این سؤال از آزمون تحلیل واریانس یک راهه استفاده شد که نتایج آن در جدول ۴ آمده است.

جدول ۴. مقایسه ترجیحات شخصیتی و سبک‌های حل مسئله در گروه‌های سنی مختلف

مؤلفه‌ها	منبع تغییرات	مجموع مجذورات	درجه آزادی	میانگین مجذورات	F	معناداری
درونگرایی	بین گروهی درون گروهی مجموع	۹/۲۱۰ ۳۴۸۳/۷۸۴ ۳۴۸۹۲/۹۸۴	۲ ۱۸۸ ۱۹۰	۴/۶۰۵ ۱۸/۵۳۱	۰/۲۴۹	۰/۷۸۰
حسی	بین گروهی درون گروهی مجموع	۱۷/۱۰۸ ۳۳۰۳۴/۵۷۸ ۳۳۵۱/۶۸۶	۲ ۱۸۸ ۱۹۰	۸/۵۵۴ ۱۷/۷۳۷	۰/۴۸۲	۰/۶۱۸
تفکری	بین گروهی درون گروهی مجموع	۶۳/۵۶۲ ۵۱۱۵/۴۲۳ ۵۱۷۸/۹۸۴	۲ ۱۸۸ ۱۹۰	۳۱/۷۸۱ ۲۷/۳۱۰	۱/۱۶۸	۰/۳۱۳
قضاوتی	بین گروهی درون گروهی مجموع	۷۲/۸۰۸ ۳۶۳۹/۷۴۷ ۳۷۱۲/۵۵۵	۲ ۱۸۸ ۱۹۰	۳۶/۴۰۴ ۱۹/۳۶۰	۱/۸۸۰	۰/۱۵۵
درماندگی	بین گروهی درون گروهی مجموع	۰/۷۷۴ ۳۶۴/۶۹۸ ۳۶۵/۴۷۶	۲ ۱۸۸ ۱۹۰	۰/۳۸۹ ۱/۹۴۰	۰/۲۰۱	۰/۸۱۸
مهارگری	بین گروهی درون گروهی مجموع	۶/۳۶۴ ۶۴۹/۳۶۴ ۶۵۵/۷۲۸	۲ ۱۸۸ ۱۹۰	۳/۱۸۲ ۳/۴۵۴	۰/۹۲۱	۰/۴۰
خلاقیت	بین گروهی درون گروهی مجموع	۱/۹۰۲ ۸۶۷/۶۲۷ ۸۶۹/۵۲۹	۲ ۱۸۸ ۱۹۰	۰/۹۵۱ ۴/۶۱۵	۰/۲۰۶	۰/۸۱۴
اعتماد	بین گروهی درون گروهی مجموع	۱/۳۰۲ ۳۶۰/۳۲۱ ۳۶۱/۶۲۳	۲ ۱۸۸ ۱۹۰	۰/۶۵۱ ۱/۹۱۷	۰/۳۴۰	۰/۷۱۲
اجتناب	بین گروهی درون گروهی مجموع	۴۰/۲۸ ۸۸۴/۰۲۴ ۹۲۴/۳۰۴	۲ ۱۸۸ ۱۹۰	۲۰/۱۴۰ ۴/۷۰۲	۴/۲۸۳	۰/۰۱۵*
روی آورد	بین گروهی درون گروهی مجموع	۳/۴۲۱ ۲۹۲/۷۶۲ ۲۹۵/۱۸۳	۲ ۱۸۸ ۱۹۰	۱/۷۱۰ ۱/۵۵۲	۱/۱۰۲	۰/۳۳۴
سازنده	بین گروهی درون گروهی مجموع	۹/۶۹۶ ۲۱۶۷/۸۳۳ ۲۱۷۷/۵۲۹	۲ ۱۸۸ ۱۹۰	۴/۸۴۸ ۱۱/۵۳۱	۰/۴۲۰	۰/۶۵۷
غیرسازنده	بین گروهی درون گروهی مجموع	۳۵/۶۲۴ ۳۳۰۷/۸۶۳ ۳۳۴۳/۴۸۷	۲ ۱۸۸ ۱۹۰	۱۷/۸۱۲ ۱۷/۵۹۵	۱/۰۱۲	۰/۳۶۵

رابطه بین تیپ شخصیتی و سبک‌های حل مسئله...

همان‌گونه که در جدول ۴ قابل مشاهده است تفاوت معناداری در سطح $P < .05$ ، در مؤلفه اجتناب بین گروه‌های سنی مختلف وجود دارد. در دیگر مؤلفه‌ها تفاوت معناداری بین سنین مختلف مشاهده نشد. بنابراین می‌توان گفت سبک‌های حل مسئله با سن رابطه دارند. در مورد ترجیحات شخصیتی بین سنین مختلف تفاوت معناداری مشاهده نشد. همچنین از آزمون تعقیبی شفه برای بررسی معنادار بودن اختلاف بین هر جفت از گروه‌ها استفاده شد، که نتایج آن در جدول ۵ آمده است.

جدول ۵. مقایسه سبک اجتناب در گروه‌های سنی مختلف

متغیر وابسته	گروه (I)	گروه (J)	میانگین گروه (I)	میانگین گروه (J)	اختلاف میانگین	خطای استاندارد میانگین	سطح معناداری
سبک اجتناب	۲۱-۳۲	۳۳-۴۴	۴/۳۵۴	۳/۳۸۰	*۰/۹۷۳۸۸	۰/۳۳۹۴۳	*۰/۰۱۸
	۲۱-۳۲	۴۵-۵۶	۴/۳۵۴	۳/۶۶۶	۰/۶۸۷۵	۰/۴۹۴۸۸	۰/۳۸۳
	۴۵-۵۶	۳۳-۴۴	۳/۶۶۶	۳/۳۸۰	۰/۲۸۶۳۸	۰/۵۱۲۰۱	۰/۸۵۵

همان‌گونه که در جدول ۵ مشخص است در سبک اجتناب در سطح $P < .05$ ، بین گروه‌های سنی ۲۱-۳۲ و ۳۳-۴۴ تفاوت معناداری وجود دارد. بدین صورت که با افزایش سن کمتر از سبک اجتناب استفاده می‌شود. در دیگر گروه‌های سنی تفاوت معناداری مشاهده نشد.

سؤال چهارم: آیا تیپ‌های شخصیتی و سبک‌های حل مسئله در زنان و مردان با هم تفاوت دارند؟

برای مقایسه تیپ شخصیتی و حل مسئله در مردان و زنان از آزمون t برای گروه‌های مستقل استفاده می‌شود.

جدول ۶. مقایسه ترجیحات و حل مسئله در مردان و زنان

مؤلفه‌ها	گروه‌ها	تعداد	میانگین	تفاوت میانگین	t	درجه آزادی	سطح معناداری																																																																																																																	
درونگرایی	زن	۶۷	۹/۸	۰/۱۰۵۳	۰/۱۶۲	۱۸۹	۰/۸۷۲																																																																																																																	
	مرد	۱۲۴	۹/۹۱					حسی	زن	۶۷	۱۳/۷۶	-۱/۳۳۹	-۲/۱۲	۱۸۹	*۰/۰۳۵	مرد	۱۲۴	۱۴/۳۲	تفکری	زن	۶۷	۱۴/۶۱	۰/۵۶۱	۰/۷۰۸	۱۸۹	۰/۴۸	مرد	۱۲۴	۱۵/۹۵	قضاوتی	زن	۶۷	۹/۸	۰/۲۱۰	۰/۳۲۷	۱۸۹	۰/۷۴۴	مرد	۱۲۴	۹/۹۱	درماندگی	زن	۶۷	۱/۰۸۹۶	۰/۰۵۷۲۹	۰/۲۷۲	۱۸۹	۰/۷۸۶	مرد	۱۲۴	۱/۰۳۲۳	مهارگری	زن	۶۷	۲/۲۳۸۸	۰/۱۶۶۲۳	۰/۵۸۹	۱۸۹	۰/۵۵۶	مرد	۱۲۴	۲/۰۷۲۶	خلاقیت	زن	۶۷	۵/۹۱۰۴	-۰/۸۵۵۶۸	-۲/۶۸۱	۱۸۹	**۰/۰۰۸	مرد	۱۲۴	۶/۱۶۶۱	اعتماد	زن	۶۷	۴/۰۷۴۶	-۰/۲۰۷۶۳	-۰/۹۹۳	۱۸۹	۰/۳۲۲	مرد	۱۲۴	۴/۲۸۲۳	اجتناب	زن	۶۷	۴/۰۷۴۶	۰/۲۶۰۱۱	۰/۷۷۷	۱۸۹	۰/۴۳۸	مرد	۱۲۴	۳/۸۲۴۵	روی آورد	زن	۶۷	۶/۶۸۶۶	-۰/۲۶۵۰۵	-۱/۴۰۶	۱۸۹	۰/۱۶۱	مرد	۱۲۴	۶/۹۵۱۶	سازنده	زن	۶۷	۱۶/۶۷۱۶	-۱/۳۲۸۳۶	-۲/۶۲۸	۱۸۹	**۰/۰۰۹	مرد	۱۲۴	۱۸/۰	غیرسازنده	زن	۶۷
حسی	زن	۶۷	۱۳/۷۶	-۱/۳۳۹	-۲/۱۲	۱۸۹	*۰/۰۳۵																																																																																																																	
	مرد	۱۲۴	۱۴/۳۲					تفکری	زن	۶۷	۱۴/۶۱	۰/۵۶۱	۰/۷۰۸	۱۸۹	۰/۴۸	مرد	۱۲۴	۱۵/۹۵	قضاوتی	زن	۶۷	۹/۸	۰/۲۱۰	۰/۳۲۷	۱۸۹	۰/۷۴۴	مرد	۱۲۴	۹/۹۱	درماندگی	زن	۶۷	۱/۰۸۹۶	۰/۰۵۷۲۹	۰/۲۷۲	۱۸۹	۰/۷۸۶	مرد	۱۲۴	۱/۰۳۲۳	مهارگری	زن	۶۷	۲/۲۳۸۸	۰/۱۶۶۲۳	۰/۵۸۹	۱۸۹	۰/۵۵۶	مرد	۱۲۴	۲/۰۷۲۶	خلاقیت	زن	۶۷	۵/۹۱۰۴	-۰/۸۵۵۶۸	-۲/۶۸۱	۱۸۹	**۰/۰۰۸	مرد	۱۲۴	۶/۱۶۶۱	اعتماد	زن	۶۷	۴/۰۷۴۶	-۰/۲۰۷۶۳	-۰/۹۹۳	۱۸۹	۰/۳۲۲	مرد	۱۲۴	۴/۲۸۲۳	اجتناب	زن	۶۷	۴/۰۷۴۶	۰/۲۶۰۱۱	۰/۷۷۷	۱۸۹	۰/۴۳۸	مرد	۱۲۴	۳/۸۲۴۵	روی آورد	زن	۶۷	۶/۶۸۶۶	-۰/۲۶۵۰۵	-۱/۴۰۶	۱۸۹	۰/۱۶۱	مرد	۱۲۴	۶/۹۵۱۶	سازنده	زن	۶۷	۱۶/۶۷۱۶	-۱/۳۲۸۳۶	-۲/۶۲۸	۱۸۹	**۰/۰۰۹	مرد	۱۲۴	۱۸/۰	غیرسازنده	زن	۶۷	۷/۴۰۳	۰/۴۸۳۶۳	۰/۷۶۰	۱۸۹	۰/۴۴۸						
تفکری	زن	۶۷	۱۴/۶۱	۰/۵۶۱	۰/۷۰۸	۱۸۹	۰/۴۸																																																																																																																	
	مرد	۱۲۴	۱۵/۹۵					قضاوتی	زن	۶۷	۹/۸	۰/۲۱۰	۰/۳۲۷	۱۸۹	۰/۷۴۴	مرد	۱۲۴	۹/۹۱	درماندگی	زن	۶۷	۱/۰۸۹۶	۰/۰۵۷۲۹	۰/۲۷۲	۱۸۹	۰/۷۸۶	مرد	۱۲۴	۱/۰۳۲۳	مهارگری	زن	۶۷	۲/۲۳۸۸	۰/۱۶۶۲۳	۰/۵۸۹	۱۸۹	۰/۵۵۶	مرد	۱۲۴	۲/۰۷۲۶	خلاقیت	زن	۶۷	۵/۹۱۰۴	-۰/۸۵۵۶۸	-۲/۶۸۱	۱۸۹	**۰/۰۰۸	مرد	۱۲۴	۶/۱۶۶۱	اعتماد	زن	۶۷	۴/۰۷۴۶	-۰/۲۰۷۶۳	-۰/۹۹۳	۱۸۹	۰/۳۲۲	مرد	۱۲۴	۴/۲۸۲۳	اجتناب	زن	۶۷	۴/۰۷۴۶	۰/۲۶۰۱۱	۰/۷۷۷	۱۸۹	۰/۴۳۸	مرد	۱۲۴	۳/۸۲۴۵	روی آورد	زن	۶۷	۶/۶۸۶۶	-۰/۲۶۵۰۵	-۱/۴۰۶	۱۸۹	۰/۱۶۱	مرد	۱۲۴	۶/۹۵۱۶	سازنده	زن	۶۷	۱۶/۶۷۱۶	-۱/۳۲۸۳۶	-۲/۶۲۸	۱۸۹	**۰/۰۰۹	مرد	۱۲۴	۱۸/۰	غیرسازنده	زن	۶۷	۷/۴۰۳	۰/۴۸۳۶۳	۰/۷۶۰	۱۸۹	۰/۴۴۸																	
قضاوتی	زن	۶۷	۹/۸	۰/۲۱۰	۰/۳۲۷	۱۸۹	۰/۷۴۴																																																																																																																	
	مرد	۱۲۴	۹/۹۱					درماندگی	زن	۶۷	۱/۰۸۹۶	۰/۰۵۷۲۹	۰/۲۷۲	۱۸۹	۰/۷۸۶	مرد	۱۲۴	۱/۰۳۲۳	مهارگری	زن	۶۷	۲/۲۳۸۸	۰/۱۶۶۲۳	۰/۵۸۹	۱۸۹	۰/۵۵۶	مرد	۱۲۴	۲/۰۷۲۶	خلاقیت	زن	۶۷	۵/۹۱۰۴	-۰/۸۵۵۶۸	-۲/۶۸۱	۱۸۹	**۰/۰۰۸	مرد	۱۲۴	۶/۱۶۶۱	اعتماد	زن	۶۷	۴/۰۷۴۶	-۰/۲۰۷۶۳	-۰/۹۹۳	۱۸۹	۰/۳۲۲	مرد	۱۲۴	۴/۲۸۲۳	اجتناب	زن	۶۷	۴/۰۷۴۶	۰/۲۶۰۱۱	۰/۷۷۷	۱۸۹	۰/۴۳۸	مرد	۱۲۴	۳/۸۲۴۵	روی آورد	زن	۶۷	۶/۶۸۶۶	-۰/۲۶۵۰۵	-۱/۴۰۶	۱۸۹	۰/۱۶۱	مرد	۱۲۴	۶/۹۵۱۶	سازنده	زن	۶۷	۱۶/۶۷۱۶	-۱/۳۲۸۳۶	-۲/۶۲۸	۱۸۹	**۰/۰۰۹	مرد	۱۲۴	۱۸/۰	غیرسازنده	زن	۶۷	۷/۴۰۳	۰/۴۸۳۶۳	۰/۷۶۰	۱۸۹	۰/۴۴۸																												
درماندگی	زن	۶۷	۱/۰۸۹۶	۰/۰۵۷۲۹	۰/۲۷۲	۱۸۹	۰/۷۸۶																																																																																																																	
	مرد	۱۲۴	۱/۰۳۲۳					مهارگری	زن	۶۷	۲/۲۳۸۸	۰/۱۶۶۲۳	۰/۵۸۹	۱۸۹	۰/۵۵۶	مرد	۱۲۴	۲/۰۷۲۶	خلاقیت	زن	۶۷	۵/۹۱۰۴	-۰/۸۵۵۶۸	-۲/۶۸۱	۱۸۹	**۰/۰۰۸	مرد	۱۲۴	۶/۱۶۶۱	اعتماد	زن	۶۷	۴/۰۷۴۶	-۰/۲۰۷۶۳	-۰/۹۹۳	۱۸۹	۰/۳۲۲	مرد	۱۲۴	۴/۲۸۲۳	اجتناب	زن	۶۷	۴/۰۷۴۶	۰/۲۶۰۱۱	۰/۷۷۷	۱۸۹	۰/۴۳۸	مرد	۱۲۴	۳/۸۲۴۵	روی آورد	زن	۶۷	۶/۶۸۶۶	-۰/۲۶۵۰۵	-۱/۴۰۶	۱۸۹	۰/۱۶۱	مرد	۱۲۴	۶/۹۵۱۶	سازنده	زن	۶۷	۱۶/۶۷۱۶	-۱/۳۲۸۳۶	-۲/۶۲۸	۱۸۹	**۰/۰۰۹	مرد	۱۲۴	۱۸/۰	غیرسازنده	زن	۶۷	۷/۴۰۳	۰/۴۸۳۶۳	۰/۷۶۰	۱۸۹	۰/۴۴۸																																							
مهارگری	زن	۶۷	۲/۲۳۸۸	۰/۱۶۶۲۳	۰/۵۸۹	۱۸۹	۰/۵۵۶																																																																																																																	
	مرد	۱۲۴	۲/۰۷۲۶					خلاقیت	زن	۶۷	۵/۹۱۰۴	-۰/۸۵۵۶۸	-۲/۶۸۱	۱۸۹	**۰/۰۰۸	مرد	۱۲۴	۶/۱۶۶۱	اعتماد	زن	۶۷	۴/۰۷۴۶	-۰/۲۰۷۶۳	-۰/۹۹۳	۱۸۹	۰/۳۲۲	مرد	۱۲۴	۴/۲۸۲۳	اجتناب	زن	۶۷	۴/۰۷۴۶	۰/۲۶۰۱۱	۰/۷۷۷	۱۸۹	۰/۴۳۸	مرد	۱۲۴	۳/۸۲۴۵	روی آورد	زن	۶۷	۶/۶۸۶۶	-۰/۲۶۵۰۵	-۱/۴۰۶	۱۸۹	۰/۱۶۱	مرد	۱۲۴	۶/۹۵۱۶	سازنده	زن	۶۷	۱۶/۶۷۱۶	-۱/۳۲۸۳۶	-۲/۶۲۸	۱۸۹	**۰/۰۰۹	مرد	۱۲۴	۱۸/۰	غیرسازنده	زن	۶۷	۷/۴۰۳	۰/۴۸۳۶۳	۰/۷۶۰	۱۸۹	۰/۴۴۸																																																		
خلاقیت	زن	۶۷	۵/۹۱۰۴	-۰/۸۵۵۶۸	-۲/۶۸۱	۱۸۹	**۰/۰۰۸																																																																																																																	
	مرد	۱۲۴	۶/۱۶۶۱					اعتماد	زن	۶۷	۴/۰۷۴۶	-۰/۲۰۷۶۳	-۰/۹۹۳	۱۸۹	۰/۳۲۲	مرد	۱۲۴	۴/۲۸۲۳	اجتناب	زن	۶۷	۴/۰۷۴۶	۰/۲۶۰۱۱	۰/۷۷۷	۱۸۹	۰/۴۳۸	مرد	۱۲۴	۳/۸۲۴۵	روی آورد	زن	۶۷	۶/۶۸۶۶	-۰/۲۶۵۰۵	-۱/۴۰۶	۱۸۹	۰/۱۶۱	مرد	۱۲۴	۶/۹۵۱۶	سازنده	زن	۶۷	۱۶/۶۷۱۶	-۱/۳۲۸۳۶	-۲/۶۲۸	۱۸۹	**۰/۰۰۹	مرد	۱۲۴	۱۸/۰	غیرسازنده	زن	۶۷	۷/۴۰۳	۰/۴۸۳۶۳	۰/۷۶۰	۱۸۹	۰/۴۴۸																																																													
اعتماد	زن	۶۷	۴/۰۷۴۶	-۰/۲۰۷۶۳	-۰/۹۹۳	۱۸۹	۰/۳۲۲																																																																																																																	
	مرد	۱۲۴	۴/۲۸۲۳					اجتناب	زن	۶۷	۴/۰۷۴۶	۰/۲۶۰۱۱	۰/۷۷۷	۱۸۹	۰/۴۳۸	مرد	۱۲۴	۳/۸۲۴۵	روی آورد	زن	۶۷	۶/۶۸۶۶	-۰/۲۶۵۰۵	-۱/۴۰۶	۱۸۹	۰/۱۶۱	مرد	۱۲۴	۶/۹۵۱۶	سازنده	زن	۶۷	۱۶/۶۷۱۶	-۱/۳۲۸۳۶	-۲/۶۲۸	۱۸۹	**۰/۰۰۹	مرد	۱۲۴	۱۸/۰	غیرسازنده	زن	۶۷	۷/۴۰۳	۰/۴۸۳۶۳	۰/۷۶۰	۱۸۹	۰/۴۴۸																																																																								
اجتناب	زن	۶۷	۴/۰۷۴۶	۰/۲۶۰۱۱	۰/۷۷۷	۱۸۹	۰/۴۳۸																																																																																																																	
	مرد	۱۲۴	۳/۸۲۴۵					روی آورد	زن	۶۷	۶/۶۸۶۶	-۰/۲۶۵۰۵	-۱/۴۰۶	۱۸۹	۰/۱۶۱	مرد	۱۲۴	۶/۹۵۱۶	سازنده	زن	۶۷	۱۶/۶۷۱۶	-۱/۳۲۸۳۶	-۲/۶۲۸	۱۸۹	**۰/۰۰۹	مرد	۱۲۴	۱۸/۰	غیرسازنده	زن	۶۷	۷/۴۰۳	۰/۴۸۳۶۳	۰/۷۶۰	۱۸۹	۰/۴۴۸																																																																																			
روی آورد	زن	۶۷	۶/۶۸۶۶	-۰/۲۶۵۰۵	-۱/۴۰۶	۱۸۹	۰/۱۶۱																																																																																																																	
	مرد	۱۲۴	۶/۹۵۱۶					سازنده	زن	۶۷	۱۶/۶۷۱۶	-۱/۳۲۸۳۶	-۲/۶۲۸	۱۸۹	**۰/۰۰۹	مرد	۱۲۴	۱۸/۰	غیرسازنده	زن	۶۷	۷/۴۰۳	۰/۴۸۳۶۳	۰/۷۶۰	۱۸۹	۰/۴۴۸																																																																																														
سازنده	زن	۶۷	۱۶/۶۷۱۶	-۱/۳۲۸۳۶	-۲/۶۲۸	۱۸۹	**۰/۰۰۹																																																																																																																	
	مرد	۱۲۴	۱۸/۰					غیرسازنده	زن	۶۷	۷/۴۰۳	۰/۴۸۳۶۳	۰/۷۶۰	۱۸۹	۰/۴۴۸																																																																																																									
غیرسازنده	زن	۶۷	۷/۴۰۳	۰/۴۸۳۶۳	۰/۷۶۰	۱۸۹	۰/۴۴۸																																																																																																																	

*P</math>

**P</math>

همان‌گونه که در جدول ۶ مشاهده می‌شود، ترجیح حسی با توجه به معنادار بودن مقدار t به دست آمده مساوی با ۲/۱۲- در سطح $p < /math>۰/۵ معنادار است. بنابراین با توجه به میانگین به دست آمده می‌توان گفت مردان نسبت به زنان از ترجیح حسی بیشتری برخوردارند. ترجیح شهودی نیز در همین سطح معنادار است. علاوه بر این سبک خلاقیت نیز با توجه به معنادار بودن t به دست‌آمده مساوی با ۲/۶۸۱- در سطح $p < /math>۰/۱ معنادار است، که با توجه به نمرات میانگین‌ها مردان نسبت به زنان از سبک خلاقیت بیشتر استفاده می‌کنند. همچنین سبک حل مسئله$$

رابطه بین تیپ شخصیتی و سبک‌های حل مسئله...

سازنده به طور کلی با معنادار بودن مقدار t مساوی با $۲/۶۲۶$ در سطح $p < ۰/۱$ معنادار است و با توجه به میانگین‌ها به طور کلی می‌توان گفت مردان بیشتر از زنان از سبک حل مسئله سازنده استفاده می‌کنند.

سؤال پنجم: آیا تیپ‌های شخصیتی و سبک‌های حل مسئله افراد متأهل و مجرد با هم تفاوت دارد؟ برای بررسی رابطه بین تیپ شخصیتی و حل مسئله با وضعیت تاهل از آزمون t برای گروه‌های مستقل استفاده شد.

جدول ۷. مقایسه ترجیحات شخصیتی و سبک‌های حل مسئله در متأهل‌ها و مجردها

معناداری	درجه آزادی	t	تفاوت میانگین	میانگین	تعداد	گروه‌ها	مؤلفه‌ها
۰/۰۸۵	۱۸۹	۱/۷۲	۱/۲۹	۱۰/۸۸	۴۲	مجرد	درونگرایی
				۹/۵۹	۱۴۹	متأهل	
**۰/۰۰۵	۱۸۹	-۲/۸۴	-۲/۰۵۱	۱۳/۸۸	۴۲	مجرد	حسی
				۱۵/۹۳	۱۴۹	متأهل	
*۰/۰۱۳	۱۸۹	-۲/۵۲	-۲/۲۶	۱۲/۳۵	۴۲	مجرد	تفکری
				۱۴/۶۲	۱۴۹	متأهل	
**۰/۰۰۸	۱۸۹	-۲/۶۹	۲/۰۴	۱۴/۷۳	۴۲	مجرد	قضوتی
				۱۶/۷۸	۱۴۹	متأهل	
۰/۴۶۶	۱۸۹	۰/۷۳۰	۰/۱۷۷۰۵	۱/۱۹۰۵	۴۲	مجرد	درماندگی
				۱/۰۱۳۴	۱۴۹	متأهل	
۰/۷۴۳	۱۸۹	۰/۳۲۹	۰/۱۰۶۹۰	۲/۲۱۴۳	۴۲	مجرد	مهارگری
				۲/۱۷۴	۱۴۹	متأهل	
*۰/۰۱۵	۱۸۹	-۲/۴۴۶	-۰/۹۰۲۵۲	۵/۷۶۱۹	۴۲	مجرد	خلاقیت
				۶/۶۶۴۴	۱۴۹	متأهل	
۰/۸۲۱	۱۸۹	-۰/۲۲۷	-۰/۰۵۴۸۱	۴/۱۶۶۷	۴۲	مجرد	اعتماد
				۴/۲۲۱۵	۱۴۹	متأهل	
۰/۱۳۴	۱۸۹	-۱/۵۰۷	۰/۵۷۸۶۲	۴/۳۵۷۱	۴۲	مجرد	اجتناب
				۳/۷۷۸۵	۱۴۹	متأهل	
۰/۰۹۱	۱۸۹	-۱/۶۹۹	-۰/۳۶۸۱۷	۶/۵۷۱۴	۴۲	مجرد	روی آورد
				۶/۹۳۹۶	۱۴۹	متأهل	
*۰/۰۲۵	۱۸۹	-۲/۲۶۵	-۱/۳۲۵۵	۱۶/۵۰	۴۲	مجرد	سازنده
				۱۷/۸۲۵۵	۱۴۹	متأهل	
۰/۲۴۰	۱۸۹	۱/۱۷۸	۰/۸۶۲۵۸	۷/۷۶۱۹	۴۲	مجرد	غیرسازنده
				۶/۸۹۹۳	۱۴۹	متأهل	

* $P < ۰/۵$

** $P < ۰/۱$

جدول ۸. مقایسه ترجیحات شخصیتی و سبک‌های حل مسئله در افراد با تحصیلات متفاوت

مؤلفه‌ها	منبع تغییرات	مجموع مجذورات	درجه آزادی	میانگین مجذورات	F	معناداری
درون‌نگرایی	بین گروهی درون گروهی مجموع	۷/۵۸ ۳۴۸۵/۴۰ ۳۴۹۲/۹۸	۲ ۱۸۸ ۱۹۰	۴۲/۴۹ ۱۹/۲۹	۲/۲۰	۰/۱۱
حسی	بین گروهی درون گروهی مجموع	۱/۱۲ ۳۳۵۰/۵۶ ۳۳۵۱/۶۸	۲ ۱۸۸ ۱۹۰	۸۰/۲۰ ۲۶/۶۹	۳	۰/۰۵۲
تفکری	بین گروهی درون گروهی مجموع	۱۶۰/۴۱ ۵۰۱۸/۵۶ ۵۱۷۸/۹۸	۲ ۱۸۸ ۱۹۰	۰/۵۶۳ ۱۷/۸۲	۰/۰۳۲	۰/۹۶
قضای	بین گروهی درون گروهی مجموع	۸۴/۹۹ ۳۶۲۷/۵۶ ۳۷۱۲/۵۵	۲ ۱۸۸ ۱۹۰	۳/۷۹ ۱۸/۵۳	۰/۲۰	۰/۸۱
درماندگی	بین گروهی درون گروهی مجموع	۹/۲۶ ۳۵۶/۲۱ ۳۶۵/۴۷	۲ ۱۸۸ ۱۹۰	۴/۶۳ ۱/۸۹	۲/۴۴	۰/۰۹۰
مهارگری	بین گروهی درون گروهی مجموع	۱۱/۶۰ ۶۴۴/۱۲ ۶۵۵/۷۲	۲ ۱۸۸ ۱۹۰	۵/۸۰ ۳/۴۲	۱/۶۹	۰/۱۸
خلاقیت	بین گروهی درون گروهی مجموع	۵/۲۰ ۸۶۴/۳۲ ۸۶۹/۵۲	۲ ۱۸۸ ۱۹۰	۲/۶۰ ۴/۵۹	۰/۵۶	۰/۵۶
اعتماد	بین گروهی درون گروهی مجموع	۲ ۱۸۸ ۱۹۰	۲ ۱۸۸ ۱۹۰	۱/۷۵ ۱/۹۰	۰/۹۲۴	۰/۳۹
اجتناب	بین گروهی درون گروهی مجموع	۲ ۱۸۸ ۱۹۰	۲ ۱۸۸ ۱۹۰	۱۷/۱۲ ۴/۷۳	۳/۶۱	*۰/۰۲۹
روی آورد	بین گروهی درون گروهی مجموع	۲ ۱۸۸ ۱۹۰	۲ ۱۸۸ ۱۹۰	۱/۶۱ ۱/۵۶	۱/۰۴	۰/۳۵
سازنده	بین گروهی درون گروهی مجموع	۲ ۱۸۸ ۱۹۰	۲ ۱۸۸ ۱۹۰	۹/۸۱ ۱۱/۴۷	۰/۸۵	۰/۴۲
غیرسازنده	بین گروهی درون گروهی مجموع	۲ ۱۸۸ ۱۹۰	۲ ۱۸۸ ۱۹۰	۷۲/۸۶ ۱۷	۴/۲۸	*۰/۰۱۵

*P</math>۰/۵

رابطه بین تیپ شخصیتی و سبک‌های حل مسئله...

جدول ۸ نشان می‌دهد که ترجیحات شخصیتی رابطه معناداری با تحصیلات ندارند. سبک‌های حل مسئله، سبک اجتناب و غیرسازنده تفاوت معناداری را در سطح $P < / . 5$ در مورد سطوح مختلف تحصیلی نشان می‌دهند، در دیگر مؤلفه‌ها تفاوت معناداری مشاهده نشد. در ادامه از آزمون تعقیبی شفه جهت بررسی معنادار بودن اختلاف بین هر جفت از گروه‌ها استفاده شد، که نتایج آن در جدول ۹ ارائه شده است. t به دست آمده ترجیح قضاوتی در جدول ۷ مساوی با $- 2 / 694$ و در سطح $(p < / . 1)$ معنادار است، بنابراین افراد متأهل بیشتر از افراد مجرد از ترجیح قضاوتی برخوردارند. همچنین با توجه به t به دست آمده ترجیح تفکری که مساوی با $2 / 520$ و در سطح $P < / . 5$ معنادار است می‌توان گفت افراد متأهل بیش از افراد مجرد از ترجیح تفکری استفاده می‌کنند. در ترجیح حسی نیز مقدار t برابر با $- 2 / 848$ و در سطح $p < / . 1$ معنادار است و باز هم می‌توان گفت افراد متأهل بیش از افراد مجرد از ترجیح حسی استفاده می‌کنند. بنابراین ترجیحات ادراکی، احساسی و شهودی نیز معنادارند. در مورد سبک‌های حل مسئله نیز مقدار t به دست آمده سبک خلاقیت که برابر با $- 2 / 446$ است در سطح $P < / . 5$ معنادار است. همچنین مقدار t سبک کلی سازنده برابر با $- 2 / 265$ و در سطح $P < / . 5$ معنادار است.

سؤال ششم: آیا تیپ‌های شخصیت و سبک‌های حل مسئله افراد با تحصیلات مختلف تفاوت دارد؟ برای بررسی رابطه بین تیپ شخصیتی و سبک‌های حل مسئله با تحصیلات از آزمون تحلیل واریانس یک راهه استفاده شد.

جدول ۹. مقایسه سبک اجتناب در افراد با تحصیلات مختلف

متغیر وابسته	گروه I	گروه J	میانگین گروه I	میانگین گروه J	اختلاف میانگین	خطای استاندارد	سطح معناداری
سبک اجتناب	دیپلم	لیسانس	۴/۳۷	۳/۹۸	۰/۳۸۱	۰/۳۷۵	۰/۵۹۷
		فوق لیسانس					
	لیسانس	فوق لیسانس	۳/۹۸	۳/۲۲	۱/۱۴	۰/۴۳۱	۰/۰۳۲*
سبک غیرسازنده	دیپلم	لیسانس	۸/۰۳	۷/۲۶	۰/۷۶۷	۰/۷۱۱	۰/۵۶۰
		فوق لیسانس					
	لیسانس	فوق لیسانس	۷/۲۶	۵/۶۸	۲/۳۴	۰/۸۱۸	۰/۰۱۸*
				۵/۶۸	۱/۵۸	۰/۷۳۸	۰/۱۰

* $P < / . 5$

همان‌طور که در جدول ۹ مشخص است در مورد سبک اجتناب تفاوت بین دو گروه دیپلم و فوق لیسانس در سطح $P < / . 5$ معنادار است. بدین معنا که فوق لیسانس‌ها نسبت به دیپلم‌ها از سبک اجتناب کمتر استفاده می‌کنند. همچنین در مورد سبک غیرسازنده تفاوت بین دو گروه

دیپلم و فوق لیسانس در سطح ۰/۰۵ معنادار است. به طور کلی با در نظر گرفتن میانگین گروه‌ها با افزایش سطح تحصیلات از سبک اجتناب و غیرسازنده کمتر استفاده می‌شود.

بحث و نتیجه‌گیری

در خصوص رابطه بین ترجیحات شخصیتی و سبک‌های حل مسئله نتایج به دست آمده نشان می‌دهند که تیپ شخصیت با سبک‌های حل مسئله رابطه دارد. به این صورت که ترجیح قضاوتی با سبک خلاقیت رابطه مثبت و معنادار، با سبک اجتناب و همچنین با سبک غیرسازنده رابطه منفی و معنادار دارد. به تبع آن چون ترجیح قضاوت و ادراک با هم رابطه معکوس دارند، بنابراین ترجیح ادراک با سبک خلاقیت رابطه منفی و معنادار، اما با سبک اجتناب و همچنین با سبک غیرسازنده رابطه مثبت و معنادار دارد. این نتایج را می‌توان این‌طور تبیین کرد که هر چه افراد قضاوتی‌تر باشند و بیشتر به دنبال سازمان دادن به کارهای خود باشند بیشتر احتمال دارد که از سبک سازنده و کمتر از سبک غیرسازنده استفاده کنند. همچنین نتایج به دست آمده را می‌توان با این تبیین‌ها از افراد قضاوتی مورد بحث قرار داد.

افراد تیپ درونگرایی حسی با قضاوت تفکری افرادی دقیق، منظم، با برنامه و سخت‌کوش هستند و به جزئیات توجه نشان می‌دهند. این افراد در کل از شغل خود راضی هستند و نسبت به اهداف سازمان تعهد بالایی را ابراز می‌کنند. افراد این تیپ به منظور متعهد ماندن به سازمان با دقت و مسئولانه کار می‌کنند. برای این افراد مشکل، چیزی است که باید با آن به چالش برخاست. در این راه توانایی در جمع کردن اطلاعات دارند و باید به نتیجه یا راه‌حل برسند. همچنین هر چه افراد قضاوتی‌تر باشند از رضایت شغلی بالاتری برخوردارند (هیرش^۱، ۲۰۰۲). بنابراین افراد قضاوتی احتمالاً به دلیل این‌که بیشتر از سبک‌های حل مسئله سازنده و کمتر از سبک‌های حل مسئله غیرسازنده استفاده می‌کنند، رضایت شغلی بالاتری را نیز گزارش می‌کنند. افراد تیپ قضاوتی به طور معناداری جابه‌جایی کمتری در موقعیت شغلی دارند که می‌توان نتیجه گرفت، چون این افراد کمتر از سبک حل مسئله غیرسازنده و بیشتر از سبک حل مسئله سازنده استفاده می‌کنند کمتر موقعیت‌های شغلی خود را تغییر می‌دهند (ویلیم، ۱۹۹۹).

رابطه ترجیح تفکری با سبک‌های حل مسئله به این صورت است که با سبک درماندگی، مهارگری، اجتناب و همچنین غیرسازنده رابطه منفی و معنادار دارد. ترجیح احساسی هم درست برعکس تفکری است. رابطه ترجیح احساسی درماندگی، مهارگری، اجتناب و علاوه بر این‌ها با سبک غیرسازنده مثبت و معنادار است. سبک تفکری بر ترجیحات افراد در استفاده از هوش،

رابطه بین تیپ شخصیتی و سبک‌های حل مسئله...

توانایی، دانش و مهارت‌ها هنگامی که افراد تصمیمی می‌گیرند و حل مسئله انجام می‌دهند، تاثیر می‌گذارد (تالت^۱، ۲۰۰۱).

رابطه ترجیح برونگرایی- درونگرایی با سبک‌های حل مسئله بدین صورت است که رابطه ترجیح درونگرایی با سبک حل مسئله سازنده، منفی و معنادار است، بنابراین رابطه ترجیح برونگرایی با سبک حل مسئله سازنده مثبت و معنادار است. پژوهش‌های پیشین نیز مؤید این نتیجه‌اند. رابطه بین ترجیح برونگرایی- درونگرایی با اعتماد^۲ در حل مسئله معنادار است، بدین صورت که افراد برون‌گرا اعتماد بیشتری به حل مسئله خود دارند (برت، ۲۰۰۵).

هم‌چنین بین عامل شخصیتی برونگرایی و مقابله مسئله‌مدار همبستگی مثبت وجود دارد (لطیفیان، ۱۳۸۴). بنابراین بر طبق این پژوهش‌ها افراد برون‌گرا از سبک حل مسئله سازنده و مقابله مسئله‌مدار استفاده می‌کنند و همچنین سازگاری شخصی بالاتری نسبت به افراد درون‌گرا دارند.

در خصوص تفاوت سبک حل مسئله افراد با ترجیحات حسی- تفکری و فاقد آن، سبک‌های حل مسئله افراد با ترجیحات حسی- تفکری و فاقد آن متفاوت است. مؤلفه درماندگی در دو گروه حسی- تفکری و فاقد آن نیز متفاوت است. بنابراین با مقایسه میانگین‌ها می‌توان نتیجه گرفت که گروه حسی- تفکری از گروه فاقد آن کمتر از سبک درماندگی استفاده می‌کنند. هم- چنین مقایسه میانگین‌ها نشان می‌دهد سبک غیرسازنده در دو گروه متفاوت است بدین صورت که افراد حسی- تفکری از گروه فاقد آن کمتر از سبک حل مسئله غیرسازنده استفاده می‌کنند. بنابراین می‌توان نتیجه گرفت که رابطه استفاده از حسی- تفکری و سبک‌های حل مسئله معنادار است. در مورد رابطه استفاده از حسی- تفکری و سبک‌های حل مسئله پژوهشی مشاهده نشد، اما بر طبق چند پژوهش عملکرد ترجیحات شخصیتی حسی- تفکری در سازمان‌ها بر ترجیحات شهودی- تفکری غلبه دارند. به عبارت دیگر مدیریت تحت تاثیر کارکرد حسی- تفکری است (سمیل^۳، ۲۰۰۴).

افراد حسی- تفکری اول به حس برای اهداف حسی و به تفکر برای اهداف قضاوتی تکیه می‌کنند. به خاطر این که می‌توانند مستقیماً به وسیله حس کردن، شنیدن، لمس کردن، حساب کردن، سنجیدن و اندازه‌گیری، اطلاعات جمع‌آوری کنند و اثبات کنند علاقه اصلی‌شان بر واقعیات است. این افراد به خاطر این که به تفکر اطمینان دارند تصمیماتشان را بر اساس واقعیات و تحلیل عینی موقعیت می‌گیرند. در نتیجه این افراد به عملی بودن و بی‌طرف بودن در

-
1. Tullet
  2. confidence
  3. sample

تصمیماتشان تمایل دارند. به عبارت دیگر قضاوت در تیپ حسی- تفکری حاصل یک سری اطلاعات محسوس و عینی است که با فرایند محض فکری پردازش شده و نتیجه آن قضاوت و تصمیم‌هایی است که در نهایت نگرش فرد را به زندگی تعیین می‌کنند (مایرز و همکاران، ۲۰۰۳).

بحث درباره تفاوت بین تیپ شخصیتی و حل مسئله افراد سنین مختلف به این نتیجه انجامید که تفاوت معناداری بین گروه‌های سنی مختلف در ترجیحات شخصیتی مشاهده نشد. در مورد سبک‌های حل مسئله درمورد سبک اجتناب تفاوت بین گروه‌های سنی ۲۱-۳۲ و ۳۳-۴۴ معنادار بود. بدین صورت که افراد مسن‌تر از سبک اجتناب که از مؤلفه‌های سبک غیرسازنده حل مسئله است نسبت به افراد جوان‌تر کمتر استفاده می‌کنند. برای حل مسئله موفق، افراد باید بتوانند از چهار کارکرد (حسی، شهودی، تفکر و احساس) استفاده کنند، یعنی هم از کارکردهای مسلط و کمکی و هم از کارکردهای سوم و پست (چهارم). با توجه به این که جوانان در نیمه اول زندگی میزان زیادی از انرژی خود را به کارکردهای مسلط و کمکی اختصاص می‌دهند، افراد بزرگسال در نیمه دوم زندگی برای تکمیل کردن شخصیت به سمت کارکردهای سوم و پست (چهارم) که قبلاً خیلی برای آن‌ها ارضاکننده نبود، انگیزه پیدا می‌کنند (مایرز و همکاران، ۲۰۰۳). بنابراین می‌توان این‌طور نتیجه‌گیری کرد که افراد مسن‌تر به خاطر این که تنها از کارکرد مسلط و کمکی استفاده نمی‌کنند بلکه در فرایند حل مسئله از چهار کارکرد (حسی، شهودی، تفکر و احساس) استفاده می‌کنند، بنابراین در حل مسئله بهتر عمل می‌کنند.

نتایج به دست آمده درباره تفاوت بین تیپ شخصیت و حل مسئله زنان و مردان به این صورت است، که مردان نسبت به زنان از ترجیح حسی بیشتری برخوردارند و زنان بیشتر از ترجیح شهودی برخوردارند. در مورد تفاوت‌های جنسی در سبک‌های حل مسئله نتایج این‌گونه است که مردان نسبت به زنان از سبک خلاقیت بیشتر استفاده می‌کنند. همچنین به طور کلی می‌توان گفت مردان نسبت به زنان بیشتر از سبک حل مسئله سازنده استفاده می‌کنند.

نتایج بحث در خصوص تفاوت بین تیپ شخصیتی و حل مسئله افراد مجرد و متأهل به این صورت است که افراد متأهل بیش از افراد مجرد از ترجیح قضاوتی، تفکری و حسی برخوردارند. بنابراین ترجیحات ادراکی، احساسی و شهودی با توجه به رابطه معکوسی که با ترجیحات قضاوتی، تفکری و حسی دارند در همین سطح معنادارند. در مورد سبک‌های حل مسئله نیز با مقایسه میانگین‌ها می‌توان نتیجه گرفت متأهل‌ها بیشتر از مجردها از سبک خلاقیت و سازنده استفاده می‌کنند.

رابطه بین تیپ شخصیتی و سبک‌های حل مسئله...

در مورد سبک‌های حل مسئله، سبک اجتناب و غیرسازنده تفاوت معناداری را در مورد سطوح مختلف تحصیلی نشان می‌دهند. بدین صورت که فوق‌لیسانس‌ها نسبت به دیپلم‌ها کمتر از سبک اجتناب استفاده می‌کنند. به طور کلی با در نظر گرفتن میانگین گروه‌ها با افزایش سطح تحصیلات استفاده از سبک اجتناب کمتر می‌شود.

به طور کلی نتایج پژوهش بیانگر این است که افراد هر چه برون‌گراتر، تفکری‌تر و قضاوتی‌تر باشند، احتمال بیشتری دارد که از سبک حل مسئله سازنده و کمتر از سبک حل مسئله غیرسازنده استفاده کنند. همچنین نتایج نشان‌دهنده این است که افراد با ترجیحات حسی-تفکری نسبت به افراد فاقد این ترجیح کمتر از سبک‌های حل مسئله درماندگی و غیرسازنده استفاده می‌کنند. افراد حسی-تفکری که سلسله مراتب ترجیح‌های آن‌ها در ادراک، ابتدا حس کردن و سپس شهود و در قضاوت، ابتدا تفکر و سپس احساس است، نسبت به دیگر تیپ‌های شخصیتی در حل مسئله موفق‌تر عمل می‌کنند.

با در نظر گرفتن مدل حل مسئله زیگزاک لورنس که شامل حس کردن، شهود، تفکر و احساس است، این‌طور می‌توان تبیین کرد که افراد حسی-تفکری چون سلسله مراتب ترجیح-هایشان در حل مسئله بر اساس مدل زیگزاک حل مسئله لورنس است، بنابراین حل مسئله بهتری دارند.

با توجه به نتایج پژوهش در نهایت این‌طور می‌توان تبیین کرد که چون افراد برون‌گرا، تفکری و قضاوتی و همچنین افراد با ترجیحات حسی-تفکری از حل مسئله سازنده استفاده می‌کنند، برای مشاغل سازمانی مناسب‌تر می‌باشند. افراد نمونه حاضر نیز اکثراً به تیپ‌های ذکر شده گرایش داشتند. شاید بتوان گفت که قرار گرفتن افراد در این نوع مشاغل باعث گرایش به این نوع تیپ‌ها می‌شود، یعنی کارکنان به مرور خود را با خواسته‌های سازمان تطبیق می‌دهند.

پیشنهاد می‌شود در پژوهش‌های بعدی از تعداد مساوی نمونه زنان و مردان برای مطالعه بهتر تفاوت بین دو جنس در سبک حل مسئله استفاده شود. همچنین با انتخاب تعداد مساوی زنان و مردان زیر دیپلم ممکن است تفاوت سبک‌های حل مسئله بر اساس جنس و تحصیلات را دقیق‌تر بتوان مطالعه کرد. نمونه پژوهش حاضر کارکنان جهاد دانشگاهی بودند، برای مطالعه بهتر و دقیق‌تر رابطه بین تیپ شخصیتی و سبک‌های حل مسئله در پژوهش‌های بعدی رابطه این دو متغیر در گروه‌های نمونه دیگری هم‌چون محیط‌های کاری صنعتی و سازمانی، روابط اجتماعی، زناشویی، مدارس و غیره نیز انجام شود. با توجه به این‌که در پژوهش‌های پیشین رابطه بین رضایت شغلی به صورت جداگانه با متغیرهای تیپ شخصیتی و سبک‌های حل مسئله بررسی شده بود، در پژوهش‌های بعدی علاوه بر این دو پرسشنامه (پرسشنامه تیپ شخصیتی و سبک-های حل مسئله) بهتر است از پرسشنامه رضایت شغلی نیز استفاده شود. همچنین پژوهش‌هایی

درباره رابطه تیپ‌های شخصیتی و مشاغل مختلف که کمتر در ایران به آن توجه شده انجام شود. با توجه به این که مدل حل مسئله زیگزاگ تا به حال در ایران آموزش داده نشده است، در پژوهش‌های بعدی تاثیر آموزش سبک حل مسئله بر اساس مدل زیگزاگ که بر اساس تیپ‌های شخصیتی است، مطالعه شود.

منابع

بریگز، مایرز. (۱۳۸۲). *آشنایی با تیپ‌های شخصیتی ۱۶ گانه*. ترجمه مرتضی ظهرايي، انتشارات فر دانش پژوهان.

عابدین، علیرضا، و فاتحی، مریم. (۱۳۸۸). *تیپ‌نمای مایرز بریگز (فرم M)*. مؤسسه افق‌های نوین تحول.

کاپلان، هارولد، و سادوک، بنیامین. (۲۰۰۳). *خلاصه روان‌پزشکی: علوم رفتاری - روان‌پزشکی بالینی*، (جلد اول). ترجمه پور افکاری، نصرت الله. (۱۳۸۴). تهران: شهرآب-آینده سازان.

کلینک، کریس. (۱۳۸۷). *انسان سالم، زندگی سالم: رویارویی با چالش‌های زندگی و فن‌آوری در سده بیست و یکم*. ترجمه علی محمد گودرزی، تهران، موسسه خدمات فرهنگی رسا.

لطیفیان، مریم. (۱۳۸۴). *بررسی و مقایسه عوامل پنج‌گانه شخصیت و راهبردهای مقابله‌ای در دانشجویان گروه‌های مختلف تحصیلی دانشگاه الزهراء*، پایان‌نامه کارشناسی ارشد روان‌شناسی، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی، دانشگاه الزهراء.

محمدی، فریده، و صاحبی، علی. (۱۳۸۰). *بررسی سبک حل مسئله در افراد افسرده و مقایسه آن با افراد عادی*، *مجله روان‌شناختی*، ۱(۳): ۵۰-۳۳.

Briggs Myers, I., & Myers, P. B. (2000). *Gifts Differing: Understanding Personality type*. Palo Alto: Davis-Black Publishing.

Briggs Myers, I., & Myers, P. B. (2000). *What Is the MBTI?* USA: Palo Alto. CPP.

Burt, K. G. (2005). *Analyzing of the factors involved in technological problem-solving in a college technology education classroom*. North Carolina State University.

Cassidy, T., & Long, C. (1996). Problem solving style, stress and psychological illness: Development of a multifactorial. *British journal of clinical psychology*, 35, 256-277.

Gardunio, E. L. H. (2001). The influence of cooperative problem solving on Gender differences in achievement, self-efficacy, and attitudes toward mathematics in gifted students. *Gifted Child Quarterly*, 45, 250-268.

رابطه بین تیپ شخصیتی و سبک‌های حل مسئله...

- Gordon, H. R. D. (2000). MBTI characteristic of beging trade and industrial and health occupation education secondry teachers. *Journal of Health occupation Education*, 14 (1): 9-26.
- Hirsh, E., Hirsh, K., & Hirsh, S. K. (2002). *Introduction to type and Conflict*. Palo Alto: CPP.
- Jessup, C. M. (2002). Applying psychological type and "gifts differing" to organizational change. *Journal of Organizational Change Management* 15 (5): 502-511.
- Largo-Wight, E. (2004). *Gender differences in problem solving abilities: Implications for health promotion*. Department of Health Education & Behavior, University of Florida, FLG room 5, Stadium Road, Gainesville, FL 32611, (352) 392-0583.
- Myers, I. B., Mc Caulley, M. H., Quenk, N. L. & Hammer, A. L. (2003). *MBTI Manual*. Palo Alto: Consulting Psychologists Press.
- Reinhold, R. (2008). Zig-Zag Problem Solving Model. [http:// www. personalit ypathways. com/article/problemsolve.html](http://www.personalitypathways.com/article/problemsolve.html).
- Sample, J. (2004). The Myers - Briggs type indicator and OD: implication for practice from research. *Organization development journal Chesterland, spring*, 22(3): 67-70.
- Tullett, A. D. (2001). the thinking style of the managers of multiple projects: Implications for problem solving when managing change. *International Journal of Project Management* 14(5): 281-287.
- William, H. (1999). Age group differences and estimated frequencies of the Myers-Briggs Type Indicator preferences. *Measurement & Evaluation in Counseling & Development*, Jul95, 28 (2): 69-99. 4 charts; (AN 9507114541).